

V Bruselu dne 2.12.2020
COM(2020) 711 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Strategie na posílení uplatňování Listiny základních práv v EU

Strategie na posílení uplatňování Listiny základních práv v EU

Úvod

Posílení naší listiny práv EU za účelem řešení nových otázek

Listina základních práv EU¹ (dále jen „Listina“), která byla vyhlášena před 20 lety a je právně závazná od roku 2009², byla pro evropskou integraci výrazným krokem vpřed. Významným způsobem zdůraznila skutečnost, že EU je postavena na základních právech, demokracii a zásadách právního státu³. Tyto hodnoty spolu úzce souvisejí. Základní práva mohou být účinná v životě lidí pouze ve společnosti, kde jim jejich ochranu zaručují nezávislé soudy a kde může probíhat otevřená a informovaná demokratická debata s nezávislými sdělovacími prostředky a aktivní občanskou společností.

Listina se vztahuje na orgány EU při všech jejich činnostech. Strategie účinného uplatňování Listiny základních práv Evropskou unií z roku 2010⁴, kterou vypracovala Komise, poukázala na to, že je důležité, aby EU šla příkladem, a stanovila, jak se Komise chystá zajistit, aby byla plně v souladu s Listinou. Listina se vztahuje také na členské státy při provádění práva EU a strategie vyjádřila odhodlání Komise použít všechny prostředky, které má k dispozici, aby zajistila, že členské státy budou při provádění práva EU Listinu dodržovat.

V uplynulém desetiletí **vedla Listina k větší podpoře a ochraně základních lidských práv v EU**. Listina spustila vydání nových právních předpisů EU, které přímo chrání a prosazují některá klíčová práva. Hlavními příklady jsou nová pravidla týkající se ochrany údajů, rovnosti žen a mužů, ochrany oznamovatelů, spravedlivého procesu a práv na obhajobu a obětí trestných činů⁵. Judikatura Soudního dvora EU (dále jen „Soudní dvůr“), která se dovolává Listiny, se významně rozvinula⁶ v celé řadě oblastí politiky⁷. Agentura EU pro základní práva se vyvinula v důvěryhodný subjekt EU poskytující srovnatelné údaje a

¹ Úř. věst. C 326, 26.10.2012, s. 391. Listina je nástrojem primárního práva EU, který zakotvuje základní práva, jež lidé v EU požívají. Jedná se o moderní a komplexní nástroj na ochranu a podporu práv a svobod lidí s ohledem na společenský vývoj, sociální pokrok a vědeckotechnologický rozvoj.

² Článek 6 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii. Kromě toho čl. 6 odst. 3 zdůrazňuje, že základní práva, která jsou zaručena Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, tvoří obecné zásady práva Unie.

³ Článek 2 Smlouvy o Evropské unii: „Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.“

⁴ COM(2010) 573.

⁵ Viz výroční zprávy Komise o uplatňování Listiny: https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights/application-charter/annual-reports-application-charter_en

⁶ Listiny se v současné době Soudní dvůr dovolává u přibližně 10 % všech řízení o předběžné otázce. Počet případů, ve kterých Soudní dvůr odkazuje na Listinu, se zvýšil z 27 v roce 2010 na 371 v roce 2019. Viz zpráva Agentury EU pro základní práva o základních právech 2020 („Zpráva Agentury pro základní práva o základních právech 2020“), tematická část, s. 4: <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/fundamental-rights-report-2020>

⁷ Koen Lenaerts, předseda Soudního dvora, hlavní projev na konferenci „Zajištění, aby se Listina základních práv stala skutečností pro všechny“ („Konference na téma Listiny“): https://ec.europa.eu/info/events/2019-conference-eu-charter-fundamental-rights-2019-nov-12_en

analýzy základních práv na podporu činnosti orgánů EU a členských států⁸. V EU rovněž významně vzrostl počet nezávislých vnitrostátních orgánů a institucí pro lidská práva⁹, čímž byly položeny pevné základy pro prosazování práv jednotlivců v praxi.

Ochranu základních práv však nelze považovat za samozřejmost. Po deseti letech se objevily nové výzvy, například v oblasti migrace a bezpečnosti, a nedávno také výzvy plynoucí z krize COVID-19, která přinesla omezení široké škály základních práv a svobod¹⁰ a prohloubila nerovnost. Ekologická transformace¹¹ a digitální transformace přinesly nové příležitosti k účinnějšímu využívání základních práv, ale přinesly také nové výzvy. Přestože je například digitální automatizace zásadní hybnou silou pokroku, který umožňuje zvýšení účinnosti a nové způsoby zpracování informací, může zároveň podnítit šíření nezákonných nenávislných projevů, omezovat svobodu projevu lidí, zvyšovat dohled, vést k závažné diskriminaci¹², poškozovat děti a zvyšovat zranitelnost určitých skupin¹³. Zajištění účinnosti základních práv je předpokladem pro splnění závazku EU, že nikdo nezůstane opomenut.

Tyto nové výzvy a vývoj vyžadují **obnovení závazku** s cílem zajistit, aby orgány EU a členské státy Listinu plně využívaly.

Zajištění, aby se Listina stala skutečností pro všechny

Tato strategie navrhuje konkrétní opatření k **posílení uplatňování Listiny, zejména v členských státech**. Zaměří se na čtyři oblasti:

1. Zajištění účinného uplatňování Listiny členskými státy.
2. Posílení postavení organizací občanské společnosti, obránců práv a odborníků z praxe v oblasti justice.
3. Podpora využívání Listiny jako kompasu pro orgány EU.
4. Posílení povědomí lidí o právech, která mají podle Listiny.

Tato strategie vychází z výzev Evropského parlamentu k důkladnějšímu sledování uplatňování Listiny v členských státech¹⁴, ze závěrů Rady, které stanoví způsoby, jak zlepšit uplatňování Listiny¹⁵, a z příspěvků členských států¹⁶.

⁸ <https://fra.europa.eu/en/about-fra>

⁹ Tematická část zprávy Komise z roku 2019 o uplatňování Listiny COM(2019) 257.

¹⁰ Například svoboda pohybu, svoboda shromažďování a svoboda náboženského vyznání, svoboda podnikání, právo na ochranu údajů nebo svoboda projevu. Tyto výzvy v souvislosti s onemocněním COVID-19 ovlivnily také průběh svobodných a spravedlivých voleb a otevřenou demokratickou debatu. Komise spolupracuje s členskými státy na výměně zkušeností a postupů v této oblasti.

¹¹ To zahrnuje opatření v oblasti klimatu, ochranu životního prostředí (stanovenou v článku 37 Listiny) a cíle spravedlivé transformace, jak je dále uvedeno ve sdělení o Zelené dohodě pro Evropu, COM(2019) 640.

¹² Zpráva Společného výzkumného střediska o vlivu online médií na chování občanů: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/technology-and-democracy>

¹³ Například starší osoby (viz závěry Rady ze dne 9. října 2020: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11717-2020-REV-2/cs/pdf>) a osoby se zdravotním postižením.

¹⁴ Viz legislativní zpráva zpravodaje Šimečky o vytvoření mechanismu EU na ochranu demokracie, právního státu a základních práv, 2020/2072 (INL). Viz rovněž usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. listopadu 2020 o situaci v oblasti základních práv v Evropské unii – výroční zpráva za období 2018–2019 (2019/2199 (INI)).

¹⁵ Závěry Rady o Listině základních práv po 10 letech: Aktuální stav a další činnost, 7. prosince 2019 („závěry Rady týkající se Listiny“). Vyplynuly z výroční zprávy Komise o uplatňování Listiny 2019, cit. výše.

Opatření stanovená v této strategii se zaměří na **prevenci, podporu, provádění a prosazování**.

Dodržování základních práv a hodnot EU je sdílená odpovědnost a vyžaduje společné úsilí všech zúčastněných: orgánů, institucí a jiných subjektů EU, vnitrostátních a místních¹⁷ orgánů, včetně donucovacích orgánů, obránců práv¹⁸, zákonodárců, soudců a jiných právních odborníků a organizací občanské společnosti působících v oblasti základních práv. Všechny tyto **strany, které jsou klíčové pro účinné uplatňování Listiny**, mají svoji úlohu při zajišťování, aby se Listina stala skutečností v životě všech lidí.

Při přípravě této nové strategie Komise pozorně naslouchala **zúčastněným stranám a širší veřejnosti**. V rámci toho Komise provedla průzkum Eurobarometr¹⁹ týkající se povědomí veřejnosti o Listině, který ukázal, že lidé nevědí dost o svých právech obsažených v Listině, ale chtěli by mít více informací, včetně toho, kam se obrátit za účelem nápravy. Konzultace²⁰ rovněž poukázaly na potřebu určit způsoby, jak podpořit strany zapojené do prosazování Listiny, aby mohly Listinu využívat ve prospěch všech.

Závazek EU prosazovat hodnoty EU

Tato strategie doplňuje **evropský akční plán pro demokracii²¹ a první zprávu o stavu právního státu²²**, které společně dokládají komplexní přístup Komise k prosazování a ochraně základních hodnot, na nichž je EU založena.

Tato strategie zdůrazňuje zastřešující povahu Listiny a **doplňuje cílené úsilí o zpřesnění práv a hodnot EU** v oblastech, jako jsou práva obětí a jejich přístup ke spravedlnosti²³,

¹⁶ V období mezi dubnem a květnem 2020 byla prostřednictvím Pracovní skupiny Rady pro základní práva, občanská práva a volný pohyb osob (FREMP) uspořádána konzultace.

¹⁷ Odkaz na místní orgány je třeba chápat jako odkaz, který zahrnuje rovněž regionální orgány.

¹⁸ V této strategii se obránci práv rozumí nezávislé orgány chránící práva, jako jsou národní instituce pro lidská práva, orgány pro rovné zacházení, instituce veřejného ochránce práv, orgány pro ochranu údajů atd. Vzhledem k tomu, že se tato strategie nezaměřuje na konkrétní práva, ale na to, jak posílit uplatňování Listiny jako celku, zaměří se hlavně na orgány s širokým mandátem v oblasti základních práv, jako jsou národní instituce pro lidská práva.

¹⁹ Zvláštní průzkum Eurobarometr č. 487b.

²⁰ Komise konzultovala zúčastněné strany prostřednictvím specializované akce věnované Listině: https://ec.europa.eu/info/events/2019-conference-eu-charter-fundamental-rights-2019-nov-12_en a cílených dotazníků, jejichž výsledky byly analyzovány Agenturou pro základní práva (dále jen „analýza konzultací se zúčastněnými stranami“): https://ec.europa.eu/info/files/analysis-targeted-consultations-commissions-new-charter-strategy_en

²¹ COM(2020) 790.

²² COM(2020) 580.

²³ Strategie EU v oblasti práv obětí, COM(2020) 258, Návrh Komise na změnu Aarhuského nařízení, COM(2020) 642, a sdělení o přístupu k právní ochraně v oblasti životního prostředí, COM(2020) 643.

rovnost a začlenění²⁴, boj proti rasismu a pluralismus²⁵, sociální práva a inkluzivní vzdělávání a odborná příprava²⁶, ekonomická práva²⁷, práva občanů EU²⁸ a práva dítěte²⁹.

Všechny tyto oblasti činnosti se navzájem posilují za účelem zajištění účinné ochrany základních práv v EU.

Listina se uplatní ve spojení s vnitrostátními a mezinárodními systémy ochrany základních práv, včetně ústavních tradic a mezinárodních závazků společných všem členským státům³⁰.

V této souvislosti zůstává **přistoupení EU k Evropské úmluvě o lidských právech** pro Komisi prioritou. Pokud chce EU skutečně posílit základní práva, musí se podrobit vnější kontrole. Komise spojila své síly s Radou Evropy, aby dosáhla tohoto cíle, který pomůže dále rozvíjet vazby mezi oběma rámci základních práv a jejich účinné uplatňování v praxi.

EU jako celosvětový činitel v oblasti lidských práv

Prosazování hodnot a základních práv EU je také důležitou součástí **práce EU na celosvětové scéně**. Způsob, jakým EU řeší otázky základních práv interně, má velký význam pro její vztahy se třetími zeměmi na dvoustranné, regionální a mnohostranné úrovni. S rostoucím tlakem na demokracii, právní stát a lidská práva na celém světě jsou ochrana lidských práv a podpora demokracie na celém světě klíčovými prioritami vnější činnosti EU³¹. EU uplatňuje důsledný a jednotný přístup mezi svými vnitřními politikami základních práv a tím, jak začleňuje lidská práva do své práce s vnějšími partnery v souladu s novým **akčním plánem pro lidská práva a demokracii**³², **akčním plánem pro rovnost žen a mužů III**³³ a **cíli udržitelného rozvoje**³⁴. EU rovněž prosazuje dodržování lidských práv prostřednictvím své obchodní politiky.

²⁴ Strategie pro rovnost žen a mužů, COM(2020) 152, sdělení o novém EVP pro výzkum a inovace, COM(2020) 628, strategický rámec EU pro rovnost, začlenění a účast Romů, COM(2020) 620, a návrh doporučení Rady o rovnosti, začlenění a účasti Romů, COM(2020) 621, strategie pro rovnost LGBTIQ osob, COM(2020) 698, a připravovaná strategie v oblasti práv osob se zdravotním postižením, naplánovaná na rok 2021.

²⁵ Akční plán EU proti rasismu na období 2020–2025, COM(2020) 565, a připravovaná strategie pro boj proti antisemitismu, naplánovaná na rok 2021.

²⁶ Evropský pilíř sociálních práv: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_cs.pdf. Akční plán k pilíři bude představen v roce 2021. Sdělení Komise o dosažení Evropského prostoru vzdělávání do roku 2025 a akční plán digitálního vzdělávání, COM(2020) 624.

²⁷ Rámec pro ochranu a usnadnění investic v EU, naplánovaný na rok 2021.

²⁸ Zpráva Komise o občanství EU za rok 2020 „Posílení postavení občanů a ochrana jejich práv v náročném období“, která má být přijata před koncem roku.

²⁹ Strategie pro práva dítěte a evropská záruka pro děti, obě plánované na rok 2021.

³⁰ Jako je Evropská sociální charta a Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením.

³¹ Článek 21 Smlouvy o Evropské unii.

³² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12848-2020-INIT/cs/pdf>

³³ JOIN(2020) 17.

³⁴ Agenda OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a její cíle udržitelného rozvoje: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>. Viz rovněž diskusní dokument Komise o udržitelné Evropě: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/rp_sustainable_europe_30-01_en_web.pdf

1 – Zajištění účinného uplatňování Listiny členskými státy

1.1 Partnerství s členskými státy za účelem účinného uplatňování Listiny

Listina je **právně závazným nástrojem** určeným členským státům „výhradně pokud uplatňují právo Unie“³⁵. Jejím účelem není rozšířit oblast působnosti práva EU³⁶. Rozsah použití Listiny ve skutečnosti odráží rozsah samotného práva EU: „Listina je ‚stínem‘ práva EU. To v zásadě znamená, že nemůže nastat situace, která by se řídila právem EU a na kterou by se Listina nevztahovala“³⁷.

Vzhledem k rostoucímu počtu právních předpisů EU se **Listina uplatňuje v rostoucím počtu případů** a oblastí. To dokládá judikatura Soudního dvora týkající se prosazování práva na účinnou právní ochranu³⁸, rozvinutá v oblastech, jako jsou daně, azyl a migrace, nezávislost soudnictví nebo rovné zacházení v zaměstnání³⁹. Soudní dvůr rovněž nedávno poukázal na právo na vlastnictví⁴⁰, pokud jde o posílení ochrany zahraničních investorů na vnitřním trhu⁴¹.

Vnitrostátní a místní správní orgány, parlamenty členských států a donucovací orgány mají při prosazování a ochraně práv Listiny klíčový význam. Komise plánuje spolupracovat s vnitrostátními a místními orgány členských států na zajištění plného uplatňování Listiny a právních předpisů EU, které podporují a chrání práva, která jsou v Listině zakotvena.

Prevence – Komise přikládá svému dialogu s členskými státy velký význam a je připravena je podpořit při účinném provádění a uplatňování právních předpisů EU⁴². Pravidelný dialog s členskými státy a donucovacími orgány⁴³ je zásadní pro sdílení postupů a diskusi o obavách souvisejících s prováděním a prosazováním Listiny a souvisejících právních předpisů EU. To umožňuje vyřešit v rané fázi jakékoli nově vznikající problémy s neslučitelností.

Podpora a provádění – konzultace⁴⁴ ukazují, že používání Listiny a povědomí o ní v rámci vnitrostátních a místních správních orgánů a v parlamentech je nízké. Aby členské státy splnily své povinnosti vyplývající z právních předpisů EU, je důležité, aby podporovaly vývoj nástrojů, monitorovacích mechanismů, vzdělávání a strategií, aby zajistily soulad

³⁵ Ustanovení čl. 51 odst. 1. Rozsudek ze dne 26. února 2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105.

³⁶ Ustanovení čl. 5 odst. 2 a čl. 6 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii a čl. 51 odst. 2 Listiny.

³⁷ Koen Lenaerts, hlavní projev na konferenci věnované Listině, cit. výše.

³⁸ Článek 47 Listiny.

³⁹ Viz například rozsudky ze dne 16. května 2017, Berlioz, C-682/15, EU:C:2017:373, ze dne 13. prosince 2017, El Hassani, C-403/16, EU:C:2017:960, ze dne 19. listopadu 2019, A.K., C-585/18, C-624/18 a C-625/18, EU:C:2019:982, a ze dne 17. dubna 2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257.

⁴⁰ Článek 17 Listiny.

⁴¹ Rozsudek ze dne 21. května 2019, Komise v. Maďarsko, C-235/17, EU:C:2019:432.

⁴² Komise podporuje síť vnitrostátních středisek podpory (střediska SOLVIT), která pomáhají členským státům řešit problémy s dodržováním právních předpisů EU. Viz doporučení Komise o zásadách, jimiž se řídí síť SOLVIT, C(2013) 5869.

⁴³ Například v rámci skupiny na vysoké úrovni pro boj proti rasismu, xenofobii a dalším formám netolerance, skupiny na vysoké úrovni pro zákaz diskriminace, skupiny odborníků pro práva dítěte a sítě národních kontaktních míst pro Romy. Viz rovněž iniciativy týkající se spravedlivé policejní práce v akčním plánu EU proti rasismu na období 2020–2025, oddíl 2.2, cit. výše.

⁴⁴ Analýza konzultací se zúčastněnými stranami, cit. výše.

Listiny s iniciativami v oblasti působnosti práva EU⁴⁵. Členské státy by měly podporovat vzájemné učení sdílením osvědčených postupů v oblasti používání Listiny a povědomí o ní, a to i na místní úrovni⁴⁶, na specializované internetové stránce zpřístupněné Komisi na **portálu evropské e-justice**⁴⁷. Rada by rovněž měla takové výměny podporovat v rámci své Pracovní skupiny pro základní práva, občanská práva a volný pohyb osob (FREMP) v souladu se svými závěry týkajícími se Listiny z roku 2019⁴⁸.

Koordinace – konzultace rovněž ukázaly význam spolupráce a komunikace mezi různými úrovněmi správy, s orgány EU a s obránci práv a organizacemi občanské společnosti. V tomto ohledu Komise vybízí členské státy, aby jmenovaly **kontaktní místo pro záležitosti Listiny**, které usnadní tok informací a osvědčených postupů týkajících se Listiny a bude koordinovat úsilí o budování kapacit v zemi⁴⁹. Kontaktní místo by také mohlo předávat informace orgánům EU a informace od orgánů EU získávat.

✓ **Komise si stanovila tyto cíle:**

– posílit své partnerství s členskými státy za účelem účinného uplatňování Listiny,
– podpořit sdílení osvědčených postupů mezi místními orgány, pokud jde o používání Listiny a povědomí o ní prostřednictvím části Síť měst nového programu Občané, rovnost, práva a hodnoty.

✓ **Komise vyzývá členské státy, aby:**

– určily kontaktní místo pro záležitosti Listiny za účelem usnadnění koordinace a spolupráce,
– využívaly hodnocení dopadů a postupy legislativní kontroly za účelem zajištění toho, aby iniciativy provádějící právo EU byly v souladu s Listinou, a vypracovaly pokyny a odbornou přípravu pro vnitrostátní a místní správy,
– sdílely osvědčené postupy týkající se používání Listiny a povědomí o ní na evropském portálu e-justice.

Prosazování – Komise jakožto **strážkyně Smluv** zajišťuje soulad vnitrostátních právních předpisů s právními předpisy EU, aby lidé mohli uplatňovat svá práva, včetně svých základních práv, a plně z právních předpisů EU těžit. Komise zdůrazňuje svůj závazek sledovat uplatňování Listiny a souvisejících právních předpisů EU, posílit svůj dialog s členskými státy a v případě potřeby, pokud dojde k porušení právních předpisů EU, zahájit

⁴⁵ Výzva Rady v závěrech týkajících se Listiny, cit. výše, body 14 a 15. Komise své pokyny aktualizuje a zpřístupní (viz bod 3.1). Viz také příručka Agentury pro základní práva o uplatňování Listiny v právu a tvorbě politik na vnitrostátní úrovni: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-charter-guidance_cs.pdf

⁴⁶ Právní předpisy EU, včetně vyplácení finančních prostředků EU, se provádějí také na místní úrovni. Některá města se v zájmu lepšího řešení výzev, kterým čelí, prohlásila za „města lidských práv“ a při tvorbě místních politik se řídí zásadami lidských práv: <https://humanrightscities.net/>. Při vytváření rámce závazků pro města lidských práv v EU spolupracuje Agentura pro základní práva s městy, jejich sítěmi a partnery, jako je Rada Evropy a Úřad vysokého komisaře pro lidská práva. Tento rámec má být vydán v roce 2021.

⁴⁷ V návaznosti na výzvu Rady v závěrech týkajících se Listiny, cit. výše, bod 18.

⁴⁸ Výzva Rady v závěrech týkajících se Listiny, cit. výše, bod 12.

⁴⁹ Zpráva Agentury pro základní práva o základních právech 2020, část zaměřená na Listinu, stanovisko 1.1.

řízení o porušení práva. Bude nadále pečlivě sledovat případy, kdy členský stát při provádění práva EU vykazuje systematické selhání v uplatňování Listiny⁵⁰.

Počínaje rokem 2021 bude Komise předkládat **novou výroční zprávu o uplatňování Listiny** v EU, která se na rozdíl od předchozích zpráv Komise o Listině bude blíže zabývat uplatňováním Listiny v členských státech. Komise tak získá další poznatky pro posuzování souladu vnitrostátních právních předpisů s právem EU. Přijme tematický přístup zaměřený na oblasti strategického významu upravené právem EU. Spolu s výroční zprávou o právním státu přispěje nová výroční zpráva o Listině k dalšímu prosazování základních hodnot v EU.

Komise bude spolupracovat s dalšími orgány EU a s agenturami EU, zejména s Agenturou EU pro základní práva⁵¹, aby shromáždily informace a údaje požadované pro tuto zprávu. Bude vycházet z práce stávajících expertních skupin⁵² členských států a stavět na faktických informacích poskytovaných prostřednictvím respektovaných zdrojů, jako jsou orgány OSN a Rady Evropy, soudní sítě, organizace občanské společnosti, obhájci práv a nová kontaktní místa pro záležitosti Listiny.

V roce 2021 se nová zpráva o Listině zaměří na **základní práva v digitálním věku**. Tato zpráva by měla vést upřímnou a otevřenou interinstitucionální diskusi s Evropským parlamentem a Radou i diskuse v členských státech, včetně vnitrostátních parlamentů. Tyto diskuse by podpořily úsilí členských států o dodržování Listiny při provádění práva EU.

✓ **Komise si stanovila tyto cíle:**

- počínaje rokem 2021 předložit výroční zprávu o uplatňování Listiny, která se bude zabývat dopadem Listiny na situaci v členských státech v určité oblasti,
- zajistit, aby členské státy při provádění práva EU účinně uplatňovaly Listinu, a v případě potřeby, pokud dojde k porušení práva EU, zahájit řízení o porušení práva.

✓ **Komise vyzývá:**

- Evropský parlament a Radu, aby zorganizovaly věcné jednání o uplatňování Listiny s cílem navázat na výroční zprávu Komise. Komise je připravena pomoci,
- Evropský parlament a vnitrostátní parlamenty, aby rozvíjely meziparlamentní spolupráci v otázkách souvisejících s uplatňováním Listiny, k nimž je Komise připravena přispět.

1.2 Zajištění účinného uplatňování Listiny při využívání finančních prostředků EU

⁵⁰ V souladu se svým sdělením „Právo EU: lepší výsledky díky lepšímu uplatňování“ (Úř. věst. C 18, 19.1.2017, s. 10).

⁵¹ Agentura pravidelně shromažďuje informace a údaje o situaci v oblasti základních práv v praxi a každoročně zveřejňuje zprávu shrnující klíčová věcná zjištění. Agentura nedávno spustila Evropský informační systém pro základní práva (EFRIS), který shromažďuje údaje a informace ze stávajících databází lidských práv: <https://fra.europa.eu/en/databases/efris/>

⁵² Například skupina na vysoké úrovni pro boj proti rasismu, xenofobii a dalším formám nentolerance, skupina na vysoké úrovni pro zákaz diskriminace, skupina odborníků pro práva dítěte a síť národních kontaktních míst pro Romy.

Financování z EU je klíčové pro podporu provádění politik EU v členských státech. Členské státy a Komise musí zajistit, aby všechny projekty financované z EU byly v souladu s právními předpisy EU, a v příslušných případech s Listinou základních práv.

Komise nedávno přijala opatření s cílem pomoci členským státům zajistit, aby prováděly programy financované z EU v souladu s příslušnými ustanoveními Listiny. Zejména její návrh nařízení o společných ustanoveních⁵³, kterým se stanoví pravidla pro příští rozpočet EU na období 2021–2027, obsahuje „základní podmínku“⁵⁴ týkající se Listiny. Konkrétně to znamená, že pro všechny programy podporované z finančních prostředků EU, na které se vztahuje nařízení o společných ustanoveních⁵⁵ (dále jen „fondy podle nařízení o společných ustanoveních“), musí být zavedeny účinné mechanismy, které zajistí jejich soulad s Listinou od jejich vzniku až po jejich provádění⁵⁶.

Nařízení o společných ustanoveních⁵⁷ stanoví, aby členské státy zavedly následující:

– **Opatření k zajištění souladu programů podporovaných z fondů podle nařízení o společných ustanoveních a jejich provádění s příslušnými ustanoveními Listiny.** V rámci těchto opatření by členské státy měly například stanovit úlohu a úkoly různých orgánů a subjektů zapojených do zajišťování souladu programů s Listinou a objasnit, jak bude tento soulad během provádění programů kontrolován.

– **Opatření pro podávání zpráv monitorovacím výborům**⁵⁸ týkajících se případů nesouladu činností podporovaných z fondů podle nařízení o společných ustanoveních s Listinou a stížností v souvislosti s Listinou. Členské státy by například měly vysvětlit, jak a s jakou frekvencí budou **monitorovacím výborům** podávat zprávy o těchto dvou otázkách. Ve zprávách by mělo být uvedeno, jaká nápravná opatření byla přijata, co bude učiněno, aby se takovým případům v budoucnu zabránilo, a jaké mechanismy nápravy byly zavedeny.

Při přípravě programů musí členské státy informovat o těchto opatřeních Komisi, která posoudí splnění „základní podmínky“.

Podle pravidel platných pro nové programové období by monitorovací výbory měly zahrnovat orgány působící v oblasti základních práv⁵⁹, které pomohou posoudit soulad s Listinou. Vzhledem k jejich nezávislému postavení a odborným znalostem v oblasti monitorování a poskytování poradenství orgánům, mohou **vnitrostátní instituce pro lidská**

⁵³ COM(2018) 375. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=COM%3A2018%3A375%3AFIN>

⁵⁴ Základní horizontální podmínka „Účinné uplatňování a provádění Listiny základních práv EU“ uvedená v příloze III nařízení o společných ustanoveních.

⁵⁵ Evropský fond pro regionální rozvoj, Fond soudržnosti, Fond pro spravedlivou transformaci, Evropský sociální fond+, Evropský námořní a rybářský fond, Azylový a migrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a nástroj pro správu hranic a víza. Rovněž je třeba poznamenat, že návrh Komise týkající se strategických plánů, které mají členské státy vypracovat v rámci společné zemědělské politiky (strategické plány SZP), COM(2018) 392, připomíná, že členské státy mají vypracovat programy podporované SZP v souladu s Listinou. Členské státy zajistí, aby v monitorovacím výboru zřízeném za účelem sledování provádění strategických plánů SZP byli zástupci subjektů odpovědných za podporu sociálního začleňování, základních práv, rovnosti žen a mužů a zákazu diskriminace.

⁵⁶ COM(2018) 375, čl. 11 odst. 6.

⁵⁷ Viz příloha III nařízení o společných ustanoveních.

⁵⁸ V členských státech jsou zřízeny monitorovací výbory, kterých se jako poradce účastní Komise, aby dohlížely na provádění programů.

⁵⁹ Podle požadavků uvedených v článcích 6 a 34 nařízení o společných ustanoveních.

práva hrát roli při zajišťování toho, aby programy financované EU byly koncipovány a prováděny v souladu s Listinou⁶⁰.

Členské státy by měly ve spolupráci s Komisí prostřednictvím technické pomoci podporovat vnitrostátní a místní zaměstnance při navrhování a provádění programů způsobem, který je v souladu s Listinou, a to na základě pokynů vypracovaných s cílem zajistit dodržování Listiny při financování z prostředků EU⁶¹. Členské státy se rovněž vyzývají, aby mezi sebou koordinovaly jednotné provádění „základní podmínky“ v celé EU. Vnitrostátní kontaktní místo by tuto spolupráci a koordinaci zjednodušilo⁶².

Komise bude společně s členskými státy sledovat a zajišťovat, aby stížnosti související s Listinou v rámci čerpání finančních prostředků z EU byly řádně řešeny a aby byla systematicky přijímána následná opatření.

✓ **Komise si stanovila tyto cíle:**

- vypracovat vzdělávací modul a poskytovat technickou pomoc za účelem zajištění jednotného a účinného provádění „základní podmínky“ uvedené v nařízení o společných ustanoveních,
- posoudit splnění „základní podmínky“ související s Listinou,
- sledovat, zda jsou finanční prostředky EU využívány v souladu s Listinou, a v odůvodněných případech přijmout vhodná opatření, jako je možné přerušení nebo pozastavení financování EU, nebo finanční opravy v případě, že členské státy nenapravily neoprávněné výdaje.

✓ **Komise vyzývá členské státy, aby:**

- zajistily, aby byly finanční prostředky EU využívány v souladu s Listinou, a zavedly opatření stanovená v nařízení o společných ustanoveních,
- ve spolupráci s Komisí podporovaly zaměstnance na vnitrostátní a místní úrovni při koncipování a provádění programů tak, aby byly v souladu s Listinou,
- usnadnily koordinaci a jednotné provádění „základní podmínky“ a co nejlépe využily dostupnou technickou pomoc,
- začlenily orgány pro otázky základních práv do monitorovacích výborů.

⁶⁰ Viz oddíl 2.1 níže.

⁶¹ C/2016/4384, Úř. věst. C 269, 23.7.2016, s. 1: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52016XC0723\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52016XC0723(01))

⁶² Je na členských státech, aby rozhodly, zda by tato úloha měla být svěřena kontaktnímu místu pro záležitosti Listiny uvedenému v oddíle 1.1.

2 – Posílení postavení organizací občanské společnosti, obránců práv a odborníků z praxe v oblasti justice

2.1 Ochrana a podpora organizací občanské společnosti a obránců práv

Příznivé prostředí

Organizace občanské společnosti a obránci práv mají zásadní význam pro zdravou demokracii a společnost, kde lidé mohou požívat svých základních práv. Jsou klíčovými stranami v řetězci subjektů, které se zabývají prosazováním Listiny. Plní důležitou úlohu při prosazování používání Listiny a rozšiřování povědomí o ní a o kultuře hodnot založené na zásadách právního státu, demokracie a základních práv.

Čelí však rostoucímu počtu výzev, mezi něž patří **regulační omezení a potíže s přístupem k financování**⁶³. Soudní dvůr⁶⁴ ve věci týkající se zákona omezujícího financování organizací občanské společnosti ze zahraničí uznal, že právo na svobodu sdružování představuje jeden ze zásadních základů demokratické a pluralitní společnosti, protože umožňuje občanům jednat kolektivně v oblastech společného zájmu, a tím přispívá k řádnému fungování veřejného života. Soud rozhodl, že organizace občanské společnosti „*musí mít možnost dále vyvíjet svou činnost a působit bez neodůvodněného zásahu státu*“⁶⁵.

V některých členských státech **očerňující kampaně** negativně ovlivňují veřejné mínění a ovlivňují důvěryhodnost a legitimitu občanské společnosti. Organizace občanské společnosti a aktivisté v oblasti lidských práv v některých zemích EU čelí fyzickým i verbálním útokům, zastrasování a obtěžování, včetně zneužívajících soudních sporů (strategické soudní spory proti účasti veřejnosti, tzv. SLAPP)⁶⁶, násilí a nenávistným projevům online i offline⁶⁷. Organizace občanské společnosti a obránci práv by měli být schopni pracovat beze strachu a v příznivém prostředí.

✓ **Komise si stanovila tyto cíle:**
– podniknout kroky proti opatřením, která porušují právo EU, včetně Listiny, což ovlivňuje činnosti organizací občanské společnosti,
– podporovat příznivé prostředí pro organizace občanské společnosti, zejména prostřednictvím nové oblasti hodnot Unie v programu Občané, rovnost, práva a hodnoty.

✓ **Komise vyzývá členské státy, aby:**

⁶³ Zpráva Komise o stavu právního státu 2020, cit. výše. Viz také zpráva Agentury pro základní práva „*Výzvy, jimž čelí organizace občanské společnosti zabývající se lidskými právy v EU*“: <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/challenges-facing-civil-society-organisations-working-human-rights-eu>.

⁶⁴ Rozsudek ze dne 18. června 2020, *Komise v. Maďarsko*, C-78/18, EU:C:2020:476.

⁶⁵ Tamtéž, bod 133.

⁶⁶ Komise v rámci evropského akčního plánu pro demokracii navrhne opatření ke zvýšení bezpečnosti novinářů a k jejich ochraně a občanské společnosti před strategickými soudními spory proti účasti veřejnosti. Jak bylo oznámeno v pracovním programu na příští rok, Komise do konce roku 2021 navrhne iniciativu proti zneužívajícím sporům zaměřeným na tyto subjekty.

⁶⁷ Zpráva Agentury pro lidská práva „*Výzvy, jimž čelí organizace občanské společnosti zabývající se lidskými právy*“, cit. výše. Viz také Globální aliance národních institucí pro lidská práva (GANHRI), *Obecné připomínky SCA*, 2018, s. 1.

– podporovaly příznivé a bezpečné prostředí pro organizace občanské společnosti a obránce práv ve své zemi, a to i na místní úrovni.

Silné a nezávislé národní instituce pro lidská práva

Silné a účinné národní instituce pro lidská práva⁶⁸ jsou zásadními vazbami mezi vládou a občanskou společností, pokud jde o řešení „mezery v ochraně“ mezi právy jednotlivců a povinnostmi státu. Jejich zastřešující funkcí je řešit diskriminaci ve všech jejích formách a podporovat ochranu celé řady základních práv⁶⁹. Národní instituce pro lidská práva monitorují uplatňování, provádění a podporu Listiny v praxi, poskytují informace a podporu obětem porušování základních práv a spolupracují s vnitrostátními institucemi s cílem zlepšit jejich používání Listiny a rozšířit o ní povědomí.

Tři členské státy⁷⁰ nemají národní instituce pro lidská práva, dva nemají akreditované národní instituce pro lidská práva⁷¹ a šest států⁷² nemá národní instituce pro lidská práva, které by získaly status A⁷³ v souladu s pařížskými zásadami⁷⁴.

Zpráva o stavu právního státu z roku 2020 zdůraznila význam nezávislých národních institucí pro lidská práva jako součásti vnitrostátních systémů brzd a protivah⁷⁵. Evropská síť národních institucí pro lidská práva může s podporou Komise napomáhat členským státům v úsilí při zřizování a podpoře národních institucí pro lidská práva, která mají A-status v souladu s pařížskými zásadami.

✓ **Komise vyzývá:**

– ty členské státy, které dosud nezřídily nezávislou národní instituci pro lidská práva, aby tak učinily,
– členské státy, ve kterých byly národní instituce pro lidská práva zřízeny, aby zajistily, že jim budou v rámci jejich pověření poskytnuty nástroje a prostředky k dosažení souladu s pařížskými zásadami a k odkazu na Listinu.

Budování kapacit na obranu práv lidí

Organizace občanské společnosti a obránci práv pomáhají zvyšovat povědomí lidí o jejich právech uvedených v Listině a pomáhají jim získat **účinnou soudní ochranu**. Pokud se jiné

⁶⁸ Národní instituce pro lidská práva jsou státem pověřené orgány nezávislé na vládách, které mají široký ústavní nebo právní mandát k ochraně a podpoře lidských práv.

⁶⁹ <https://ganhri.org/nhri/>

⁷⁰ Česko, Itálie, Malta.

⁷¹ Estonsko – akreditace je naplánovaná na konec roku 2020 – a Rumunsko.

⁷² Rakousko, Belgie, Kypr, Slovensko, Slovinsko a Švédsko.

⁷³ Získání statusu A znamená, že národní instituce pro lidská práva jsou plně v souladu s pařížskými zásadami, což jsou mezinárodní normy pro národní instituce pro lidská práva, které účinně a nezávisle podporují a chrání lidská práva.

⁷⁴ <https://nhri.ohchr.org/EN/AboutUs/Pages/ParisPrinciples.aspx>. Rada Evropy rovněž připravuje doporučení k rozvoji a posílení účinných, pluralitních a nezávislých národních institucí pro lidská práva.

⁷⁵ COM(2020) 580. Rada ve svých závěrečných prohlášeních týkajících se Listiny z roku 2019 připomněla, že „nezávislé národní instituce pro lidská práva [...] hrají klíčovou úlohu při ochraně a prosazování základních práv a při zajišťování dodržování Listiny“, cit. výše, odstavec 22.

cesty, jako je prevence a dialog, ukážou jako neúspěšné, účinná soudní ochrana zahrnuje také strategické soudní spory, které přispívají k jednotnějšímu provádění a uplatňování práva EU a k prosazování práv lidí. V návaznosti na iniciativu Evropského parlamentu uspořádala Komise konzultace a zadala studii⁷⁶, která ukazuje, že budování kapacit je klíčem k pomoci těmto „zprostředkovatelům Listiny“, aby lépe pomáhali lidem při využívání jejich práv podle Listiny. Studie dospěla k závěru, že je třeba zvýšit „*znalost příslušné právní praxe a postupů EU*“ mezi účastníky sporu a zvýšit jejich kapacitu, „*s očekávaným výsledkem, že v Evropě vzroste počet sporů o základní práva a že budou práva podle Listiny prosazována a chráněna systematictěji.*“

Evropské síť obránců práv, jako je Evropská síť národních institucí pro lidská práva, Evropská síť orgánů pro rovné zacházení (Equinet) a Evropská síť veřejných ochránců práv, mohou hrát důležitou úlohu při koordinaci budování kapacit a sdílení praxe týkající se Listiny mezi svými členy. Zaměstnanci účastníci se vzdělávání na nadnárodní úrovni by měli působit jako šířitelé informací a vzdělávat kolegy ve svých národních institucích⁷⁷. Síť by se měly navzájem od sebe učit, aby dosáhly svých cílů. **Evropská síť národních institucí pro lidská práva** například shromáždila postupy od svých členů, aby ukázala, jak národní instituce pro lidská práva v celé Evropě pracují na vnitrostátním provádění Listiny⁷⁸. Agentura pro základní práva vyvinula nástroje na podporu této práce a je připravena toto úsilí o budování kapacit dále podporovat⁷⁹.

Klíčovou úlohu při prosazování Listiny mezi svými členy by mohly hrát i jiné síť, které se zaměřují na zvláštní skupiny, jako jsou rámce Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením nebo evropská síť veřejných ochránců práv pro děti.

✓ **Komise si stanovila tyto cíle:**

– *podpořit, zejména v rámci programu Spravedlnost, budování kapacit pro účely Listiny pro obránce práv a organizace občanské společnosti s cílem usnadnit přístup ke spravedlnosti pro všechny.*

✓ **Komise vyzývá síť organizací občanské společnosti a obránců práv, aby:**

– *spolupracovaly na vzdělávání v oblasti Listiny a sdílely své postupy, přičemž by měly vycházet z podpory a nástrojů nabízených Komisí a Agenturou pro základní práva.*

2.2 Podpora soudců a jiných odborníků z praxe v oblasti justice

⁷⁶ Studie proveditelnosti týkající se finanční podpory soudních sporů v souvislosti s porušováním demokracie, právního státu a základních práv, 28. srpna 2020: https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights/application-charter/studies-related-charter_en

⁷⁷ „Cílené vzdělávání skupin by mělo být prioritou. Zaměstnanci nadnárodních orgánů pro rovné zacházení by měli být zaměřeni na nadnárodní vzdělávání týkající se používání Listiny. [...] Po cíleném vzdělávání skupin by mělo následovat horizontální vzdělávání na vnitrostátní úrovni, které spojuje příslušné subjekty, které dříve absolvovaly cílené vzdělávání skupin, aby identifikovaly propojení a budovaly synergii s používáním Listiny.“ Příspěvek sítě Equinet ke strategii Komise k Listině, cit. výše.

⁷⁸ <http://ennhri.org/wp-content/uploads/2019/11/Implementation-of-the-EU-Charter-of-Fundamental-Rights-Activities-of-NHRIs.pdf>. Viz rovněž Osvědčené postupy Polska, analýza konzultace zúčastněné strany, str. 15.

⁷⁹ <https://fra.europa.eu/en/eu-charter>. Viz rovněž Zpráva Agentury pro základní práva o základních právech 2020.

Nezávislí a kvalifikovaní soudci jsou klíčem k tomu, aby Listina plnila v životě lidí důležitou úlohu. Přestože vnitrostátní soudy stále častěji Listinu využívají a při výkladu žádají Soudní dvůr o pomoc⁸⁰, **znalosti** vnitrostátních odborníků z praxe v oblasti justice **zůstávají nízké**⁸¹. Vzdělávání o Listině absolvovala dosud méně než třetina všech profesních skupin konzultovaných při cílených konzultacích se soudci, dalšími odborníky z praxe v oblasti justice a vzdělávacími institucemi. Většina soudců a dalších odborníků z praxe v oblasti justice, kteří v rámci konzultace odpověděli, by uvítali školení o Listině, včetně společného školení soudců a dalších odborníků z praxe v oblasti justice, aby mohli vzájemně sdílet své zkušenosti. Rovněž by uvítali posílené výměny mezi vnitrostátními a evropskými soudy⁸².

Komise přijala novou **evropskou strategii justičního vzdělávání**, která zdůrazňuje význam školení soudců a dalších odborníků z praxe v oblasti justice v souvislosti s Listinou pro zajištění jejího účinného uplatňování⁸³. Rovněž byla zdůrazněna důležitost mezioborového školení a sdílení osvědčených postupů. Agentura pro základní práva bude pro odborníky aktualizovat svůj nástroj nazvaný Charterpedia a svoji příručku o uplatňování Listiny⁸⁴.

Pandemie COVID-19 přinesla justičním systémům další výzvy, ale posílila také digitalizaci řízení v řadě členských států⁸⁵. Kdyby byla **digitalizace justice** pečlivě zavedena, měla by také pozitivní vliv na schopnost soudů účinně řešit otázky základních práv, zejména v souvislosti s omezenými lidskými zdroji⁸⁶.

✓ **Komise si stanovila tyto cíle:**

– upřednostnit v rámci nového programu EU Spravedlnost možnosti školení týkající se Listiny pro soudce a další odborníky z praxe v oblasti justice a podpořit vývoj specializovaného nástroje e-learningu pro soudce,
– podporovat vzdělávací aktivity a materiály související s Listinou týkající se nové „evropské vzdělávací platformy“ na portálu evropské e-justice⁸⁷ prostřednictvím využití fondů EU.

✓ **Komise vyzývá síť soudců a dalších odborníků z praxe v oblasti justice:**

– ke spolupráci na školení a sdílení postupů při uplatňování Listiny, při které mohou vycházet z podpory a nástrojů nabízených Komisí, Evropskou sítí pro justiční vzdělávání (EJTN) a Agenturou pro základní práva.

⁸⁰ V letech 2009 až 2019 zaslaly vnitrostátní soudy Soudnímu dvoru 5038 žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce. Z nich 576 (více než 11 %) obsahovalo otázky související s Listinou. Viz rovněž Zpráva Agentury pro základní práva o základní právech 2020.

⁸¹ Analýza konzultací se zúčastněnými stranami, cit. výše; Zpráva Komise o Listině z roku 2019, cit. výše; Zpráva Agentury pro základní práva o základní právech 2020; Stanovisko Agentury pro základní práva – 4/2018 ze dne 24. září 2018: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-opinion-04-2018_charter-implementation.pdf

⁸² Evropská síť pro justiční vzdělávání, podporovaná programem EU Spravedlnost, organizuje výměny mezi vnitrostátními a evropskými soudy: <http://www.ejtn.eu/Exchange-Programme/>

⁸³ COM(2020) 713.

⁸⁴ <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/applying-charter-fundamental-rights-european-union-law-and-policy-making-national>. Veškeré informace týkající se Listiny budou zpřístupněny v internetovém prostoru Listiny: <https://fra.europa.eu/cs/eu-charter>

⁸⁵ Zpráva Komise o stavu právního státu 2020, cit. výše.

⁸⁶ Viz sdělení Komise o digitalizaci justice v EU, COM(2020) 710.

⁸⁷ https://e-justice.europa.eu/content_european_training_platform-37158-cs.do

3 – Podpora využívání Listiny jako kompasu pro orgány EU

3.1 Aktualizace a vývoj nástrojů v rámci Komise

Orgány EU musí dodržovat Listinu při všech svých činnostech, i když jednají mimo právní rámec EU⁸⁸ a mimo území členských států⁸⁹.

V návaznosti na svou strategii z roku 2010 týkající se uplatňování Listiny Evropskou unií vypracovala **Komise** pokyny⁹⁰ k zajištění toho, aby každá nová iniciativa byla v souladu s Listinou a aby v případě, kdy jsou dotčena konkrétní práva, bylo odůvodněno, proč je opatření nezbytné a přiměřené, a byla zavedena řešení za účelem zmírnění potenciálních nepříznivých dopadů opatření na práva osob. Nová pracovní skupina Komise pro rovnost zajistí, aby se hledisko rovnosti při práci Komise systematicky zohledňovalo.

Klíčové iniciativy Komise, které by mohly mít zásadní dopad na práva uvedená v Listině, budou i nadále kontrolovány od přípravné fáze iniciativy a dodržování Listiny bude i nadále ústředním zájmem Komise během celého procesu rozhodování. Digitální strategie Evropy⁹¹ například zdůrazňuje význam dodržování základních práv při digitální transformaci. Nový regulační rámec pro umělou inteligenci⁹² zavede požadavky na odpovědnost, dokumentaci a testování za účelem zajištění účinného prosazování základních práv. Připravovaný návrh aktu o digitálních službách stanoví povinnosti online zprostředkovatelů, zejména on-line platform, pro všechny formy nezákonného obsahu online, aby bylo zajištěno, že se s tímto problémem bude bojovat a zároveň chránit zákonný obsah prostřednictvím ochrany základních práv, včetně práva uživatelů on-line služeb na svobodu projevu.

Při přípravě iniciativ Komise čerpá z příspěvků klíčových zúčastněných stran⁹³. Otevřený a konstruktivní dialog s organizacemi občanské společnosti podporuje úsilí Komise začlenit Listinu do všech jejích politik a legislativních návrhů.

Prosazování základních práv je celosvětovým úsilím a je důležité, aby vnitřní i vnější činnosti na podporu a ochranu základních práv byly jednotné a vzájemně se posilovaly. Nový akční plán pro lidská práva a demokracii na období 2020–2024⁹⁴ opětovně potvrzuje závazek EU prosazovat a chránit lidská práva a hodnoty na celém světě. Lidská práva a demokracie budou

⁸⁸ Rozsudek ze dne 20. září 2016, *Ledra Advertising v. Komise a ECB*, C-8-10/15 P a C-10/15, EU:C:2016:701

⁸⁹ Rozsudek ze dne 18. července 2013, *Komise a další v. Kadi*, C-584/10 P a C- 595/10 P, EU:C:2013:518.

⁹⁰ Viz Operační pokyny pro zohlednění základních práv při hodnocení dopadů z roku 2011 vydané Komisí a balíček předpisů pro zlepšování právní úpravy z roku 2015, podle něhož je začleňování Listiny nedílnou součástí hodnocení dopadů (nástroj 28).

⁹¹ Přijata v únoru 2020: https://ec.europa.eu/info/publications/communication-shaping-europes-digital-future_en

⁹² Bílá kniha o umělé inteligenci: evropský přístup k excelenci a důvěře, COM(2020) 65.

⁹³ Byly zahájeny konzultace s cílem informovat o iniciativách Komise v rámci jejích pravidel zlepšování právní úpravy. Viz <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say> a https://ec.europa.eu/info/consultations_cs. Komise rovněž čerpá z údajů poskytnutých Agenturou EU pro základní práva, obránců práv, jako jsou národní instituce pro lidská práva a orgány pro rovné zacházení, a informací shromážděných mezinárodními organizacemi, jako je Rada Evropy, OSN a Úřad pro demokratické instituce a lidská práva Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.

⁹⁴ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12848-2020-INIT/cs/pdf>

prosazovány důsledně a jednotně ve všech oblastech vnější činnosti EU, přičemž bude při prosazování základních práv v souladu s Listinou zajištěna vnitřní i vnější soudržnost.

Komise jakožto orgán EU bude i nadále zohledňovat Listinu při přípravě a vyjednávání obchodních a investičních dohod EU⁹⁵.

Komise bude dále trvat na tom, aby země usilující o vstup do EU (dále jen „země účastníci se procesu rozšíření“) dodržovaly standardy ochrany základních práv EU. Komise poskytne zemím procesu rozšíření podporu a technickou pomoc⁹⁶ a bude sledovat jejich pokrok prostřednictvím každoročního balíčku zpráv o jednotlivých zemích týkajících se procesu rozšíření. Kandidátské země a země, s nimiž byla uzavřena dohoda o stabilizaci a přidružení, mohou požádat o účast při práci Agentury EU pro základní práva jako pozorovatelé, aby se usnadnilo jejich postupné sbližování s právem EU⁹⁷.

✓ **Komise si stanovila tyto cíle:**

- podporovat rozvoj nástroje e-learningu, jehož předmětem bude Listina a který bude přístupný pro všechny,
- aktualizovat pokyny pro své zaměstnance z roku 2011 týkající se uplatňování Listiny při hodnocení dopadů a šířit je jako zdroj informací pro tvůrce politik na vnitrostátní a místní úrovni,
- vypracovat soubor nástrojů pro začleňování rovnosti a vzdělávací plán pro všechny zaměstnance, aby bylo zajištěno, že otázky rovnosti budou součástí všech iniciativ Komise.

3.2 Rozvoj začleňování Listiny v rámci celého „evropského“ legislativního procesu

Pro účinné uplatňování Listiny ze strany EU je zásadní, aby se **Evropský parlament a Rada** zaměřily na dodržování Listiny v legislativním procesu. Komise je připravena je podporovat. Dodržování Listiny je klíčovým prvkem udržitelnosti právních předpisů EU⁹⁸.

V roce 2015 Rada zveřejnila pokyny ke kontrolám dodržování základních práv⁹⁹, které by měly být pravidelně sdíleny a vysvětlovány¹⁰⁰. V tomto ohledu hraje zásadní úlohu Pracovní skupina Rady pro základní práva, občanská práva a volný pohyb osob (FREMP). Výbor Evropského parlamentu pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci (LIBE) může předkládat stanoviska k souladu legislativního aktu se základními právy¹⁰¹. Podle

⁹⁵ Pokyny z roku 2015 k analýze dopadů na lidská práva v rámci posouzení dopadů ve vztahu k iniciativám v oblasti obchodní politiky.

⁹⁶ Nástroj předvstupní pomoci (NPP) na období 2021–2027 bude dále podporovat reformy za účelem dodržování hodnot a základních práv EU a postupného sbližování s pravidly, normami a politikami EU.

⁹⁷ Postup je popsán v článku 28 nařízení o zřízení Agentury pro základní práva č. 168/2007, Úř. věst. L 53, 27.2.2007, s. 1.

⁹⁸ Právní předpisy EU, které nejsou v souladu s Listinou, lze napadnout před Soudem.

⁹⁹ Pokyny Rady k ověření slučitelnosti se základními právy, Dok. 5377/15 ze dne 20. ledna 2015.

¹⁰⁰ Ve svých závěrech týkajících se Listiny (cit. výše) Rada znovu potvrdila „svůj závazek zohlednit pokyny týkající se uplatňování Listiny, včetně pokynů týkajících se metodických kroků pro ověření slučitelnosti se základními právy v rámci přípravných orgánů Rady, a vyjadřuje svou připravenost posoudit způsoby účinnějšího využívání těchto pokynů v přípravných orgánech Rady, a to i prostřednictvím vzdělávání“ (bod 10). Stálé zastoupení Finska uspořádalo ve spolupráci se sekretariátem Rady a Agenturou pro základní práva vzdělávací kurz o uplatňování Listiny přístupný všem zaměstnancům a doporučilo ho všem předsedům pracovních skupin nadcházejícího předsednictví.

¹⁰¹ Jednací řád Evropského parlamentu – článek 39.

interinstitucionální dohody o zdokonalení tvorby právních předpisů mohou Evropský parlament a Rada provádět hodnocení dopadů jejich podstatných změn k návrhu Komise. Stanoví, že hodnocení dopadů by se měla zabývat otázkami základních práv¹⁰².

Existuje několik nedávných příkladů začleňování Listiny do právních předpisů EU a mnoho dalších lze nalézt ve výročních zprávách Komise¹⁰³. Evropský akt přístupnosti¹⁰⁴ usiluje o zajištění toho, aby osoby se zdravotním postižením měly prospěch z opatření, jejichž cílem je zajistit jejich nezávislost, sociální a profesní začlenění a jejich účast na životě společnosti. Nařízení o Evropské pohraniční a pobřežní stráž¹⁰⁵ činí ze základních práv zastřešující součást provádění evropské integrované správy hranic.

✓ **Komise vyzývá Evropský parlament a Radu, aby nástroje, které mají k dispozici, využívaly s cílem zajistit účinné uplatňování Listiny při své práci. Komise je připravena je podporovat.**

¹⁰² Úř. věst. L 123, 12.5.2016, s. 12.

¹⁰³ https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights/application-charter/annual-reports-application-charter_en

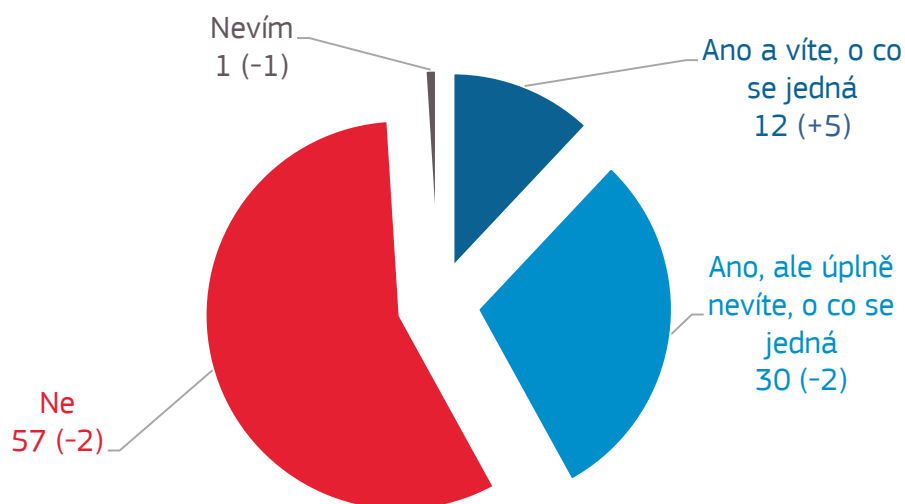
¹⁰⁴ Směrnice 2019/882.

¹⁰⁵ Nařízení 2019/1896, Úř. věst. L 295, 14.11.2019, s. 1. Bude vypracována strategie a akční plán týkající se základních práv, který stanoví povinnost Evropské agentury pro pohraniční a pobřežní stráž (Frontex) dodržovat Listinu. Byl jmenován úředník pro otázky základních práv, který má přispívat ke strategii a sledovat její provádění. Budou přijaty osoby pověřené sledováním a posuzováním dodržování základních práv při vykonávání operačních činností agentury. Agentura pro základní práva podporuje agenturu Frontex při školení osob pověřených sledováním základních práv.

4 – Posílení povědomí lidí o právech, která mají podle Listiny

Nedávný průzkum Eurobarometr týkající se povědomí o Listině ukazuje, že o Listině slyšelo pouze 42 % respondentů a pouze 12 % skutečně ví, co to je.

OB1: Slyšeli jste o Listině základních práv EU?
(% – EU)

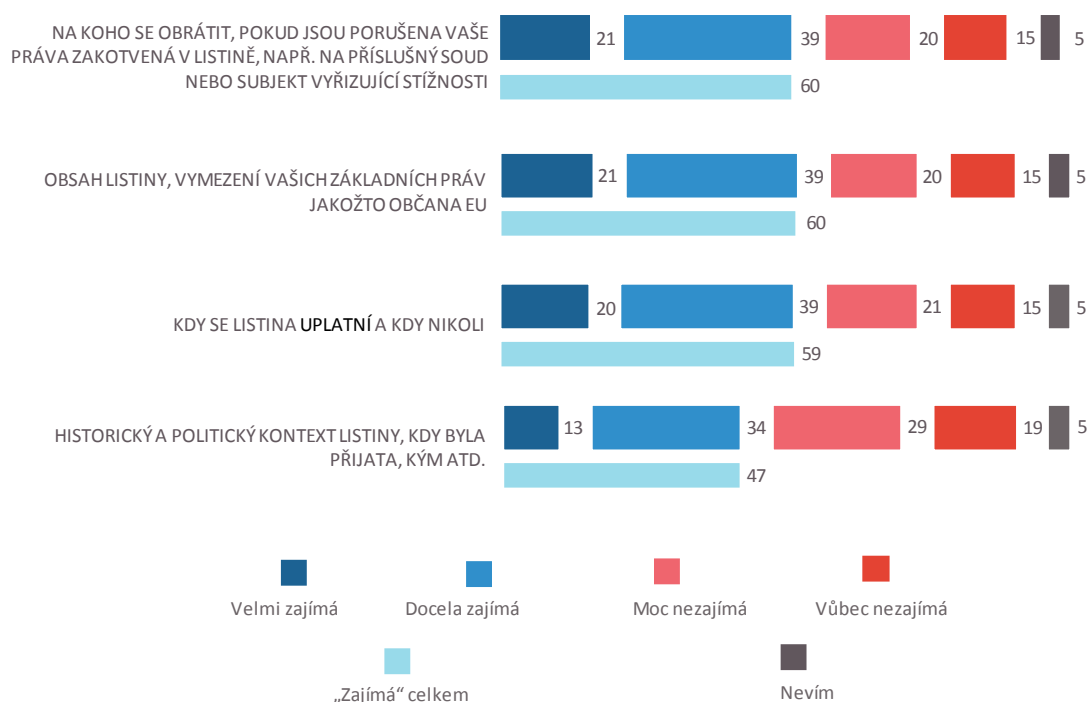

(březen 2019 – červen 2012)

Šest z deseti respondentů chce vědět více o svých právech a o tom, na koho se obrátit, pokud budou jejich práva vyplývající z Listiny porušena¹⁰⁶.

¹⁰⁶ Zvláštní průzkum Eurobarometr č. 487b.

OB6 Zajímá vás mít více informací o níže uvedených aspektech Listiny, či nikoli?
(% – EU)

Většina (80 %) organizací občanské společnosti uvádí, že se na ně lidé obracejí s žádostí o informace o svých právech, a ještě větší podíl (85 %), že provádějí osvětové činnosti o těchto právech¹⁰⁷. Místní orgány mají rovněž dobré předpoklady k tomu, aby zvyšovaly povědomí o právech lidí a o tom, co mohou dělat, pokud jsou jejich práva porušována¹⁰⁸. Je důležité na základě skutečných příběhů vysvětlovat, jaký význam tato práva mají a co znamenají pro jednotlivce¹⁰⁹.

Fórum pro lidská práva¹¹⁰ zřízené Agenturou pro základní práva pro rok 2021 je příležitostí ke zvýšení povědomí o Listině základních práv a přemýšlení o tom, jak dále rozvíjet kulturu hodnot v EU. Konference o budoucnosti Evropy nabídne lidem příležitost diskutovat o základních právech a hodnotách EU, které jsou pro naši Unii a její budoucnost zásadní.

Komise bude pracovat na osvětové kampani, jejímž cílem bude lépe informovat lidi o jejich právech vyplývajících z Listiny a o tom, kam se obrátit v případě porušení jejich práv. Bude přístupná osobám se zdravotním postižením.

Komise rovněž zvýší úsilí o lepší informování mladých lidí o právech uvedených v Listině, přičemž bude co nejlépe využívat program Erasmus+. Zejména bude odkazovat na informace o Listině v Erasmus+ Chartě studenta, která se týká všech studentů programu Erasmus+; zahrne „základní práva“ jako klíčovou prioritu do akce projektu Jean Monnet pro

¹⁰⁷ Analýza konzultací se zúčastněnými stranami, s. 31.

¹⁰⁸ Celkem 14 z 22 místních orgánů, které odpověděly v rámci cílených konzultací, uvedlo, že zvyšují povědomí o právech (analýza konzultací se zúčastněnými stranami, str. 42).

¹⁰⁹ Viz také Agenturou pro základní práva (2020): „Co znamenají základní práva pro lidi v EU“, strana 48: „Aby lidé mohli přijímat informovaná rozhodnutí, měli by mít přístup k informacím o svých právech, jakož i o postupech pro podávání žádostí a stížností.“

¹¹⁰ <https://fra.europa.eu/en/event/2020/fundamental-rights-forum-2021>

vysokoškolské vzdělávání; podpoří vysokoškolské instituce, aby nabízely školení nebo online kurzy evropského občanského zapojení a prosazovaly Listinu základních práv; a bude rozvíjet online zdroje pro učitele škol s cílem zvýšit povědomí o základních právech ve třídách. Prostřednictvím svého programu pro rozvojové vzdělávání a zvyšování informovanosti (DEAR) se zapojí do diskuse s mladými lidmi o otázkách v oblasti základních hodnot a globálního občanství, včetně cílů udržitelného rozvoje¹¹¹. Ve své připravované strategii o právech dítěte Komise rovněž prozkoumá způsoby, jak o právech dětí komunikovat způsobem vstřícným k dětem.

✓ **Komise si stanovila tyto cíle:**

– zahájit informační kampaň za účelem zvýšení povědomí lidí o jejich právech vyplývajících z Listiny a o tom, jak je využívat, s uvedením konkrétních příkladů a spoluprací se subjekty působícími na místě,
– rozvíjet povědomí mladých lidí o jejich právech vyplývajících z Listiny prostřednictvím programu Erasmus+,
– zvyšovat povědomí dětí o jejich právech jako výsledek své připravované strategie v oblasti práv dítěte.

✓ **Komise vyzývá členské státy, aby vyvinuly iniciativy na podporu povědomí lidí o jejich právech vyplývajících z Listiny a o tom, kam se obrátit v případě porušení jejich práv, zejména prostřednictvím pověření subjektů na místní úrovni¹¹².**

Závěr

Závazný charakter Listiny umožnil, aby se právní řád EU stal majákem ochrany základních práv. Ukázalo se, že je ztělesněním toho, co znamenají práva a hodnoty EU – symbol evropské identity. Vedlo to k jednotnějšímu a komplexnějšímu výkladu základních práv v celé EU.

Orgány EU, členské státy a různé subjekty v řetězci zabývajícím se prosazováním práv vyplývajícím z Listiny mají povinnost zajistit, aby se Listina stala živým nástrojem, který chrání základní práva v Evropě ve prospěch všech.

Komise předloží výroční zprávu o uplatňování Listiny, která by měla být základem pro interinstitucionální diskusi. V roce 2025 Komise rovněž podá zprávu o provádění této strategie. V roce 2030 začne Komise ve spolupráci s klíčovými subjekty prosazování Listiny vypracovávat bilanci, aby vyhodnotila pokrok v používání Listiny a rozšiřování povědomí o ní.

Vzhledem ke klíčové úloze členských států při provádění této strategie vyzývá Komise Radu, aby vypracovala následné závěry.

¹¹¹ COM(2018) 5446. www.dearprogramme.eu

¹¹² Viz závěry Rady týkající se Listiny, cit. výše, bod 14.